

معرفی اسنادی دربارهٔ مطالبه حقوق تقاعد اجلال السلطنه از آرشیو اداره کل اسناد و امور مترجمان قوه قضائیه با تکیه بر سندی از مظفرالدین شاه

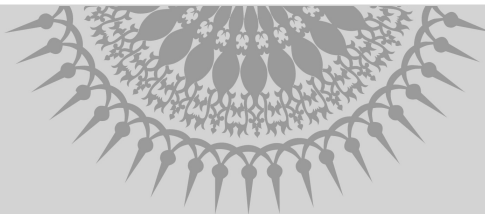
فاطمه نوبخت

چکیده:

از آنجا که پژوهش پیرامون تاریخ به دلیل عدم دسترسی و مشاهده مورخ با محدودیت‌هایی روبه‌رو است، اسناد و مدارک متعلق به دورهٔ موردبررسی می‌تواند چراغ راه پژوهشگر باشد. اداره کل اسناد و امور مترجمان رسمی قوه قضائیه به عنوان گنجینه‌ای بی‌بدیل از اسناد تاریخی به شمار می‌رود. در این مرکز پرونده‌هایی از دوره قاجار تا دوره معاصر وجود دارد و می‌توان از دل آن‌ها اسنادی که به لحاظ دوره تاریخی، شخصیت، حوادث تاریخی و مکان‌های تاریخی حائز اهمیت هستند را انتخاب و از آن‌ها در پژوهش‌های گوناگون استفاده کرد. برای مثال، از اجلال السلطنه که در زمان قاجار حائز پست‌های مهم کشوری و لشکری بوده، در منابع و مؤاخذ یا نامی برده نشده و یا فقط به ذکر مختصری از منصب وی اکتفا شده است. در این اداره کل پرونده بازنشستگی مشارالیه وجود دارد که اطلاعات بسیار ارزنده‌ای در مورد احوال شخصیه و مناصب وی در دوره‌های مختلف در اختیار ما می‌گذارد.

کلیدواژه‌ها

مظفرالدین شاه، اجلال السلطنه، تقاعد، قاجار.

معرفی اسنادی دربارهٔ مطالبه حقوق تقاعد اجلال السلطنه از آرشیو اداره کل اسناد و امور مترجمان قوه قضائیه با تکیه بر سندی از مظفرالدین شاه

فاطمه نوبخت^۱

مقدمه:

تقاعد به معنای بازایستادن، بازماندن از کاری، کناره‌گیری و بازنشستگی است (معین، ۱۳۸۲، ص ۸۶۴). در واقع تقاعد همان دوران بازنشستگی است که به سبب کهولت سن شخص از کار کناره‌گیری می‌کند. دولت موظف است پس از بازنشستگی تا زمان حیات شخص حقوقش را به خود او و در زمان مرگ به بازماندگانش پرداخت کند. لازم به ذکر است که تا قبل از تصویب قانون حمایت از کارکنان دولتی، در برابر وراثت مستخدمین دولتی به صورت کاملاً سلیقه‌ای رفتار می‌شد. در واقع بازماندگان شاهزادگان، درباریان و سفارش‌شدگان مورد عنایت قرار گرفته و مابقی مردم از هرگونه حقوقی محروم می‌شدند.

موضوع لزوم حمایت سازمان‌یافته و رسمی از کارکنان دولتی، برای اولین بار در قانون «وظایف» در اول اردیبهشت ۱۲۸۷ نمایان شد (مصوبات مجلس، ص ۲۵۱). برابر این قانون امر دستگیری و مساعدت دولت نسبت به وراثت کارکنان متوفی از شکل پراکنده و غیرمنظم به صورت منظم و قانونمند درآمد. در این قانون چنین نوشته شده است: «وظیفه مرسومه است که به بازماندگان ارباب حقوقی دیوانی از هر قبیل داده می‌شود».

این قانون در ده ماه تنظیم شده که در این ده ماده مراد از ورثه و نحوه تقسیم حقوق بین آن‌ها مشخص شده است.

۱. کارشناسی ارشد تاریخ، کارشناس
بررسی اسناد و مدارک قوه قضائیه؛
f.nobakht59@gmail.com

بعد از قانون وظایف، قانون «استخدام کشوری» در ۲۲ آذر ۱۳۰۱ به تصویب رسیده است. حسب این قانون کلیه کارمندان دولت از حقوق مساوی برخوردار شدند. در فصل چهارم این قانون ذیل ماده ۴۳ نوشته شده است: «عموم مستخدمین دولتی حق دارند با رعایت یکی از دو شرط ذیل تقاعد خود را از دولت بخواهند: ۱- پس از سی سال خدمت و شصت سال عمر. ۲- در صورت داشتن پنجاه و پنج سال عمر و بیست و پنج سال خدمت مشروط بر اینکه بیست سال آن را متصدی شغل بوده باشد و هرگاه تحلیل قوا و ضعف و پیری مانع نشود و مایل باشد تا سن هفتاد سالگی باید حتماً از خدمت معاف شوند. دولت نیز می‌تواند با شرایط ۱ و ۲ مستخدمی را متقاعد نماید. مواد بعدی این فصل به جزئیات بیشتری در خصوص تقاعد و برقراری حقوق آن پرداخته است.

اسناد ارائه شده در این مقاله مربوط به درخواست آقای محمدحسن خان صدری (اجلال السلطنه) جهت برقراری حقوق تقاعد مشارالیه است. نویسنده قصد دارد با ارائه مختصری از زندگی و خدمات اجلال السلطنه که بیشتر این اطلاعات را از خود اسناد استخراج کرده به معرفی اسناد مربوط با تکیه بر سندی از مظفرالدین شاه قاجار بپردازد.

معرفی اجلال السلطنه

از اجلال السلطنه اطلاعات بسیاری کمی در دست بوده و در منابع گوناگون فقط ذکر مختصری در خصوص سمت‌های وی آمده است.

محمدحسن خان، نام فامیل: صدری، لقب: اجلال السلطنه

تاریخ تولد: میزان (مهر) ۱۲۴۳ شمسی

محل تولد: تبریز

نام پدر: حاج محمدحسین خان صدرالدوله

وضعیت تأهل: متأهل

تعداد فرزند: ۳

محل اقامت: تهران^۱

برادر اجلال السلطنه شکرالله خان صدری یکی از چهره‌های سرشناس دوره مظفری و بعد از آن است. وی چهره‌ای مؤثر از آزادی خواهان بوده و به دستور محمدعلی شاه از تهران تبعید و به اروپا رفته است. شکرالله خان پس از فتح تهران مناصبی چون وزیر تجارت، حاکم اصفهان، حاکم تهران، وزیر فواید عامه، حاکم لرستان، پیشکار شیخ خزعل را داشته است. وی با مرحوم

۱. بانک اسناد مهم و ملی اداره کل اسناد و امور مترجمان رسمی قوه قضائیه با کد: ۶۴۰-ج.

مدرس همکاری داشته و با تلاش شیخ خزعل به مجلس دوره پنجم راه یافت (سلیمانی، بی‌تا، ص ۱۲۴).

مناصب اجلال السلطنه

- یاور اول نظام (وزارت جنگ) (۲۰ دی ۱۲۶۵ الی ۱۶ شهریور ۱۲۶۷)
- سرهنگ نظام (وزارت جنگ) (۱۷ شهریور ۱۲۶۷ تا ۳ مهر ۱۲۷۱)
- سرهنگ نظام (وزارت جنگ) (۲۵ تیر ۱۲۷۲ الی ۱۳ تیر ۱۲۷۳)
- پیشخدمت خاصه (وزارت دربار) (۳ تیر ۱۲۷۴ الی ۲۱ شهریور ۱۲۷۶)^۱
- رئیس ذخیره (وزارت جنگ) (۱۷ فروردین ۱۲۷۷ الی ۷ فروردین ۱۲۸۲) در کتاب افضل‌التواریخ در خصوص این پست چنین نوشته شده است: «وزارت کل ذخایر عسکریه ممالک محروسه به عهده کفایت حسن خان اجلال السلطنه، پیشخدمت خاصه حضور همایونی، واگذار شد. اجلال السلطنه به یک حلقه انگشتی الماس بریلیان سرافراز گردید» (افضل‌الملک، ۱۳۶۱، ص ۲۷۶ و ۴۲۳). همچنین میرزا ابراهیم شیبانی نوشته است: «وزارت ذخایر عسکریه به میرزا حسن خان اجلال السلطنه مرحمت شد. اجلال السلطنه به یک ثوب پالتو و سردوشی مخلع گردید» (شیبانی، ۱۳۶۶، ص ۳۳۹ و ۳۶۴).

- حکومت کاشان (وزارت داخله) (۵ اسفند ۱۲۸۴ الی ۲۳ بهمن ۱۲۸۵) اجلال السلطنه حاکمی نیک‌نفس بوده که دست به اصلاحات زیادی زده است (نراقی، ۱۳۴۵، ص ۳۰۰). بعد از مشروطه یکی از درخواست‌های مردم کاشان از حاکم وقت، اصلاح و تسویه دستگاه فرمانداری شهر از یکصد و پنجاه تن عناصر فاسد از اشرار و اوباش و غارتگر به نام فراش، نایب و یوزباشی بود که بدون وظیفه معینی زورگویی و تعدی می‌نمودند. اجلال السلطنه تقاضای اهالی را انجام داده و خوشنودی همگانی را جلب کرد (نراقی، ۱۳۶۴، ص ۹۱).

- وزارت نظمیه (وزارت داخله) (۵ تیر ۱۲۸۶ الی ۱۱ آبان ۱۲۸۷). یکی از کتاب‌هایی که به این سمت اجلال السلطنه اشاره می‌کند «فتح تهران» است: «ریاست اداره پلیس با اجلال السلطنه بود. وی در تمام مدت جشن [جشن نخستین سالگرد مشروطیت] که دو روز طول کشید آبی آرام نگرفت و به شخصه اظهار کاردانی می‌کرد. شخصاً به همه‌جا می‌رسید و افراد پلیس چه با اونیفرم چه با لباس عادی مخفی، در جلو طاقماها ایستاده مراقب اوضاع بودند» (نوائی، ۱۳۵۶، ص ۱۴۲).

همچنین در مورد همکاری اجلال السلطنه با آزادی‌خواهان نوشته شده: «محمدعلی‌شاه محرکین مانند حاج میرزا یحیی و غیره را حکم داد بگیرند، اجلال السلطنه رئیس نظمیه آنها را گریزانند» (جابری انصاری، بی‌تا، ص ۳۵۷).

۱. بانک اسناد مهم و ملی اداره کل اسناد و امور مترجمان رسمی قوه قضائیه با کد: ۶۴۰ ج.

- ریاست فوج دماوند و فیروزکوه (وزارت داخله) (۵ مهر ۱۲۸۸ الی ۱۲ مهر ۱۲۸۹)
- ریاست فوج فریدن و چهارمحال (وزارت داخله) (۲۹ آبان ۱۲۸۹ الی ۲۶ مهر ۱۲۹۰)
- حکومت عربستان (وزارت داخله) (۲۷ مهر ۱۲۹۰ الی ۱۸ اردیبهشت ۱۲۹۳)
- ریاست فوج فریدن و چهارمحال (وزارت داخله) (۲۳ تیر ۱۲۹۸ الی ۳۰ اسفند ۱۳۰۱).^۱

اسناد

اسناد استفاده شده در این مقاله مربوط به پرونده اجلال السلطنه در اداره کل اسناد و امور مترجمان رسمی قوه قضائیه است. در این پرونده اسنادی شامل درخواست اجلال السلطنه برای برقراری حقوق تقاعد، سنوات خدمت وی، لایحه وکیل اجلال السلطنه، نامه های وزارت داخله و مالیه به دیوان عالی کشور و رأی دیوان عالی کشور می باشد. یک سند خاص هم به چشم می خورد و آن نامه ای از مظفرالدین شاه قاجار خطاب به اجلال السلطنه که رضایت خود را از خدمات وی ابراز داشته است.

محمدحسن خان صدری در ابتدا به لحاظ عمر و سنوات خدمت که مشمول تقاعد بوده، از وزارت داخله درخواست برقراری حقوق تقاعد را می کند. وزارت داخله به علت آخرین خدمت اجلال السلطنه که رئیس فوج فریدن و چهارمحال بوده، مشارالیه را جزو مستخدمین داخله ندانسته و وی را منتظر خدمت وزارت جنگ معرفی کرده است. به دنبال این تصمیم وزارت داخله، وزارت مالیه هم محمدحسن خان صدری را مستحق دریافت حقوق تقاعد ندانسته و سند خدمتی هم که برای استخدام کشوری مشارالیه صادر شده بود را به طور رسمی باطل اعلام می کند. شکایت اجلال السلطنه به دیوان عالی تمیز می رود و در آنجا رأی به برقراری حقوق تقاعد او صادر می شود.

۱. بانک اسناد مهم و ملی اداره کل اسناد و امور مترجمان رسمی قوه قضائیه با کد: ۶۴۰ ج.

اجلال السلطنه انشاء الله احوالت خوبست کاغذی که بصدیق السلطنه نوشته بودید بعرض رساند تقدیمی
شما را هم تقدیم کرد بحمداله تعالی حالت ما در نهایت خوبی است از اول این ماه بصاحبقرانیه آمده ایم و
جای شما در حضور خالی است از خدمات صادقانه شما همیشه خاطر ما راضی است مراحم ما را همیشه
شما همیشه غلامان اضر است مراحم ما را همیشه غلامان
خود بر این شهر جمادی الاول ۱۳۲۴

[نشان قصر صاحبقرانیه]

قصر صاحبقرانیه

اجلال السلطنه انشاء الله احوالت خوبست کاغذی که بصدیق السلطنه نوشته بودید بعرض رساند تقدیمی
شما را هم تقدیم کرد بحمداله تعالی حالت ما در نهایت خوبی است از اول این ماه بصاحبقرانیه آمده ایم و
جای شما در حضور خالی است از خدمات صادقانه شما همیشه خاطر ما راضی است مراحم ما را همیشه
شما همیشه غلامان اضر است مراحم ما را همیشه غلامان
خود بر این شهر جمادی الاول ۱۳۲۴

[امضاء]

وزارت مالیه

سواد ثبت شماره مورخه وزارت که اصل آن شماره ثبت شد اداره

تقریر مذکورست بمذمت گمرک			
نمره دفتر گمرک کل قمارخانه			
۱- آقا محمد فتح خان - نائب - نایب اعیان اعلیٰ - تاریخ استیفاء - گمرک مذکورست خاندان طرانی			
۲- سرور محمد صالح محمد عین خان صدرالدوله - گمرک تولد - تبریز - سبب دفعه - اسلم ایران			
۳- مام خانی - صدر - تاریخ تولد - میزان ۱۲۴۳ شمسر - نام - فرزند			
۴- محمد و شهریه و غیره به ذریعہ گمرک - ۱۴۳۸ تاریخ خروج اصفهان به قزوین - سرور ابدل - قزوین			
۵- سرور وانشال - تاریخ مذمت مذمت - حقوق ثابت - مدرک - مدرکات			
۶- سرور در درجه نایب در گمرک - رز - تاریخ ۱۲۶۵			
۷- سرور وانشال - وزارت صند - تاریخ ۱۲۶۵			
۸- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۹- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۰- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۱- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۲- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۳- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۴- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۵- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۶- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۷- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۸- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۱۹- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			
۲۰- سرور وانشال - تاریخ ۱۲۶۵			

اداره تقاعد کشوری

ل-۵۵۲

[آرم شیر و خورشید]

وزارت مالیه

سواد تعرفه خدمت نمره ----- وزارت/اداره که اصل آن به نمره -----
 --- ثبت شد

تعرفه خدمت مستخدمین کشوری

نمره دفتر کسور کل تقاعد

اسم- آقای محمد حسن خان- لقب- سابق اجلال السلطنه- تاریخ امتحان- محل اقامت
 خانواده طهران

پدر مرحوم حاج محمد حسین خان صدرالدوله- محل تولد- تبریز- ملیت و تبعیت- اسلام
 و ایران

نام خانواده- صدری- تاریخ تولد- میزان ۱۲۴۳ شمسی- تأهل- دارند
 مستمری و شهریه و غیره با ذکر نمره- ۱۴۳۸ تومان به خرج اصفهان که فعلاً نمی
 گیرند- عده اولاد ۳ نفر

شغل و انتقال	تاریخ و مدت خدمت	حقوق ثابت	مدرک	ملاحظات
شغل	اداره یا وزارتخانه	از	تا	مستمری احکام و مدارک دال بر تصدی
یاور اول نظام	وزارت جنگ	۲۰ جدی ۱۲۶۵	۱۶ سنبله ۱۲۶۷	احکام و مدارک و اساسنامه
سرهنک نظام	"	۱۷ سنبله ۱۲۶۷	۳ میزان ۱۲۷۱	"
بیکار	"	۱۴ میزان ۱۲۷۱	۲۴ سرطان ۱۲۷۲	-
سرهنک نظام	"	۲۵ سرطان ۱۲۷۲	۱۳ سرطان ۱۲۷۳	مستمری سالنامه جواب تلگراف نمره ۶۵
بیکار	"	۱۴ سرطان ۱۲۷۳	۱۲ سرطان ۱۲۷۴	-

شغل و انتقال	تاریخ و مدت خدمت	حقوق ثابت	مدرک	ملاحظات
پیشخدمت خاصه وزارت دربار		۳ سرطان ۱۲۷۴	۲۱ سنبله ۱۲۷۶	مستمری احکام سالنامه
بیکار	-	۲۲ سنبله ۱۲۷۶	۱۶ حمل ۱۲۷۷	
رئیس ذخیره	وزارت جنگ	۱۷ حمل ۱۲۷۷		
بیکار	"	۸ حمل ۱۲۸۲	۴ حوت ۱۲۸۴	-
حکومت کاشان وزارت داخله	-	۵ حوت ۱۲۸۴	۲۳ دلو ۱۲۸۵	فرمان سالنامه نمره ۱۷ و نمره ۴۴ مدرک
بیکار		۲۴ دلو ۱۲۸۵	۴ سرطان ۱۲۸۶	-
وزارت نظمیه	"	۵ سرطان ۱۲۸۶	۱۱ عقرب ۱۲۸۷	فرمان و مدارک و دستخط همایونی
ریاست فوج	"	۵ میزان ۱۲۸۸	۱۲ میزان ۱۲۸۹	نمره ۹۷۵ نمره ۶ نمره ۴۹ نمره ۷۶۳ نمره
دماوند و فیروزکوه				۱۰۲/۳۶۲
بیکاری	"	۱۳ میزان ۱۲۸۹	۲۸ عقرب ۱۲۸۹	-
ریاست فوج	"	۲۹ عقرب ۱۲۸۹	۲۶ میزان ۱۲۹۰	۹۸۹۹ م ۵۴۳ نمره نمره ۳۵۷۴ نمره ۹۹۶۸
فریدن و چهارمحال				نمره ۱۹۶۵ نمره ۶۰۴۶/۲۰۸۹ نمره ۸۲۴۹ نمره ۵۹۴۸/۱۸۴۲
حکومت	"	۲۷ میزان ۱۲۹۰	۱۸ ثور ۱۲۹۳	۵۰۰۰ تومان نمره ۴۶۶ نمره ۸۸۶۲ نمره

شغل و انتقال	تاریخ و مدت خدمت	حقوق ثابت	مدرک	ملاحظات
عریستان				۶۲۱/۱۰۱۲ نمره ۲۸۹ ریاست فوج را نیز دارا بود
ریاست فوج	"	۱۹ ثور ۱۲۹۳	۲۲ سرطان ۱۲۹۱	مدارک دال بر تصدی و تصدیق آقای علایی
فریدن و چهارمحال				نمره ۱۴۰۹ نمره ۱۷۱۲
بیکاری	"	۲۳ سرطان ۱۲۹۸	۳۰ حوت ۱۳۰۱	-
انتظار خدمت	"	اول حمل ۱۳۰۲	الی اکنون	

ظهر ورقه امضاء محمد حسن صدری (مهر محمد حسن) مورد مطابق اصل است

۱۳/۶/۲۸ [امضاء]

[مهر اداره تقاعد کشوری]

[آرم شیر و خورشید]

دیوان عدالت عظمی

نمره ورقه تحقیقات و صورت مجلس نمره ۳۰۶ استخدامی

صفحه

مدعی	مدعی علیه	مدعا به	تاریخ
------	-----------	---------	-------

کارتن

دوسیه

در خصوص شکایت استخدامی آقای محمدحسن خان صدری به طرفیت وزارتخانه داخله و اداره تقاعد کشوری وزارت مالیه خلاصه آن که (مشارالیه به موجب مراسله نمره ۳۲۰۰ وزارتخانه داخله جزو منتظرین خدمت آن وزارتخانه بود و از حیث عمر و سنین خدمت مشمول تقاعد شده و برای صدور سند تقاعد و دریافت حقوق به وزارتخانه متبوعه مراجعه نموده و هیچگونه اقدامی به عمل نیاورده‌اند) و تقاضی نموده است که مطابق مادتين ۶۴ و ۴۳ قانون استخدام کشوری حکم مقتضی صادر شود پس از ارسال شکایت نامه شاکی به وزارت داخله و اداره تقاعد کشوری جوابی راجع به شکایت شاکی داده شده که خلاصه این است (چون قبل از اجرای قانون استخدام کشوری افواج محلی تحت اختیار حکام بوده و شاکی هم آخرین شغلش ریاست فوج فریدن و چهارمحال بوده مستخدم وزارت داخله تشخیص داده شده و پیشنهادی هم به هیئت وزراء تقدیم گردیده ولی پیشنهاد وزارت داخله طبق مرقومه نمره ۵۲۹۲۱ ریاست محترم وزراء از لحاظ اینکه آخرین خدمت آقای محمدحسن خان صدری ریاست فوج بوده و از آن به بعد هم در وزارت داخله خدمتی انجام نداده به اتکاء ماده ۱ تصویب نامه نمره ۴۴۸۵ مورخه ۱۳۰۲/۷/۹ رد شده و آقای صدری را منتظر خدمت وزارت جلیله جنگ شناخته و در نتیجه تصمیم مزبور سنه خدمتی هم که برای استخدام کشوری مشارالیه صادر شده رسماً از طرف وزارت مالیه ابطال گردیده و وزارت داخله آقای صدری را جزء مستخدمین این وزارتخانه نمی‌شناسد) و دوسیه قضیه برای رسیدگی به شعبه چهارم دیوانعالی تمیز ارجاع گردیده است

شعبه مزبوره مرکب از آقایان مرقومین: [امضاء محمد فاطمی]

آقای حاج میرزا سید محمد فاطمی رئیس آقای آقاحسین رضوی مستشار آقای آقامرتضی نجم آبادی مستشار

در جلسه ۲۲ اسفند ۱۳۱۳ پس از قرائت راپورت آقا رضوی و رسیدگی به اوراق دوسیه و اظهار عقیده کتبی آقای آقامیرزا سید علی بهبهانی نماینده محترم پارک دیوان عالی تمیز که بر ورود شکایت شاکی بوده مشاوره نموده چنین رأی می‌دهند:

چون مطابق تبصره ۳ ماده ۱۶ قانون اجازه تأسیس دانشگاه مصوب هشتم خرداد ۱۳۱۳

تشخیص رتبه و حقوق استخدامی اعم از رسمی و کنتراتی و غیره با وزارتخانه مربوطه و اداره
تقاعد است و وزارت جلیله داخله در مراسله ۳۰۸/۳/۲۵ نمره ۳۲۰۰ و مراسله دی‌ماه ۱۳۰۹
نمره ۷۱۱۶ تصدیق کرد که آقای صدری جزو منتظرین خدمت وزارت داخله و داخل مضمولین
کشوری محسوب است و به‌همین ترتیب هم سند خدمت صادر گردیده بنابراین مستخدم
کشوری ندانستن مشارالیه به استناد مراسله رئیس‌الوزراء وقت صحیح نبوده و شکایت آقای
صدری وارد و مشارالیه منتظر خدمت وزارت داخله محسوب و از حقوق استخدام کشوری حق
خواهد داشت استفاده نماید.

[امضاء نجم آبادی] [امضاء رضوی] [امضاء فاطمی]

موقع هیئت محترم شعبه چهارم دیوان عالی تمیز دامت شوکتهم
در تعقیب عرض حال استخدامی آقای حاج محمدحسن خان صدری (اجلال السلطنه) به عنوان
تشخیص مراتب استخدامی معزی الیه جهت تأدیه حقوق تقاعد و الزام وزارت متبوعه موکل
پرداخت آن با ملاحظه دو فقره جواب که از وزارتین جلیله تین داخله و مالیه ارسال داشته اند خاطر
آن هیئت محترم را به مراتب ذیل معطوف داشته و صدور حکم عادلانه را خواستار است.

۱- مورد بحث و اختلاف این است که وزارت داخله با صادر نمودن سند خدمت آقای صدری
و تصدیق به اینکه معزی الیه در عداد مستخدمین آن وزارت جلیله می باشد بعداً به استناد مرقومه
صادر از مقام ریاست وزراء عظام سابقه خدمت ایشان را کان لم یکن فرض نموده اند و از اعطاء
حقوق تقاعدی خودداری می نمایند و حال آنکه مرقومه ریاست وزراء عظام تشخیصات اداری را که
موجد حق و مشخص آن می باشد کان لم یکن ننموده و نمی نمایند - من باب مثال - فرض کنیم
وزارتخانه بر طبق سوابق و مدارک رتبه یا مقامی را طبق مقررات قانون برای مستخدم خود شناسد
و ریاست محترم وزراء عظام تصمیم نمایند که حق تشخیص واقعی را درباره آن مستخدم شناسد
البته چنین تصمیمی که مخالف با مشخصات اداری و قانون باشد فاقد اعتبار قانونی بوده و مؤثر
می تواند بود و حتی تصمیمات هیئت وزراء عظام هم که به نام رفع ابهام قانون یا طریقه و تفسیر
آن اتخاذ می شود مخالف با کلیه اصول مقرر است زیرا تفسیر و رفع ابهام وظیفه خاص اداره
مربوطه که مجری قانون شناخته می شود خواهد بود در صورتی که تصمیم اداره مربوطه معارض با
حقوق اشخاص باشد به نص قانون رفع اختلاف با دیوان عالی تمیز است -

بنابراین با تشخیص وزارت جلیله داخله که از طرف اداره تقاعد و وزارت جلیله مالیه نیز
به تصویب و تصدیق شده است تصمیم ریاست محترم وزراء عظام که معارض با مشخصات
مذکوره است مؤثر در قضیه نخواهد بود و باید طبق تشخیص اداره و وزارتخانه مربوطه که در
مقامات قانونی خود تصویب نشده سابقه خدمت و مقام مشخص شناخته شود -

۲- اما جواب مرقومه جوابیه وزارتین داخله و مالیه به اینکه طبق مرقومه ریاست وزراء به استناد
تصویب نامه خدمت آقای صدری را خدمت لشگری تشخیص داده عرضه می دارد که آقای صدری
تا بدو تأسیس حکومت مشروطه وزارت داخله تصدیق نموده پیشخدمتی دربار را داشته و با
داشتن شغل و خدمت مزبور برای انجام خدمتی به سمت های مختلفه مأمور و منصوب می شدند
و در ایامی که سمت یا شغل دیگری غیر از خدمت پیشخدمتی همایون و دربار را داشته اند مقام
ایشان در دربار محفوظ بوده چنانکه سالنامه های سلطنتی اشعار می دارد و همیشه در دربار حائز
مقام مخصوص و سمت پیشخدمتی خاصه را داشته اند و در حقیقت با داشتن سمت پیشخدمتی
سلطنتی در دربار خدمت دیگری را هم انجام می داده اند و واقعاً سمت دائمی و رسمی ایشان همان
خدمت درباری بوده و با اینکه خدمت درباری در عداد خدمات کشوری تشخیص و محسوب

گردیده و به‌طوری که از سند خدمت صادره از وزارت داخله به تصدیق تقاعد و وزارت مالیه هم رسیده مفهوم می‌شود خدمات دیگر آقای صدری (با حفظ اینکه علاوه بر خدمات درباری بوده) بیشتر از نصف تمام خدمت دولتی ایشان است طبق ماده ۱ تصویب‌نامه هیئت وزراء عظام که سواد در دوسیه مشاهده می‌شود نیز جزو مستخدمین کشوری محسوب بوده و از این حیث نیز مرقومه ریاست محترم وزراء عظام مخالف با تصویب‌نامه مذکوره فوق شناخته نشده و نمی‌تواند نافی حقوق مشخصه ایشان طبق قوانین و مقررات باشد برای روشن شدن قضیه در نظر آن هیئت محترم سواد مرقومه نمره ۷۱۱۶ [مورخ] ۶/دیماه/۱۳۰۹ وزارت جلیله داخله که برای ریاست وزراء عظام تقدیم شده مستقیماً تقدیم و استدعا دارد با توجه به مرقومه فوق‌الذکر که سابقه خدمت کشوری آقای صدری را کاملاً ثابت و مدلل می‌نماید احقاق حق فرموده و نگذارید حق قانونی یک مستخدم معمر که سنین عمر خود را در خدمت دولت صرف نموده از بین برود زیرا با در نظر گرفتن عقیده ریاست محترم وزراء که آخرین خدمت را خدمت لشکری تشخیص و آقای صدری را مستخدم وزارت جنگ دانسته‌اند لازمه‌اش این است که تقاضای تقاعد از وزارت جلیله جنگ بشود- در صورتی که تشکیلات جدید قشون به‌وسیله فرمانی که کلیه مناصب و القاب را از بین برده حق قبول این‌گونه مستخدمین را در جرگه خود نداشته و فقط مستخدمینی که پس از تشکیلات جدید داخل خدمت مشغول خدمت وزارت جنگ شده‌اند در عداد خود دانسته و حقوق تقاعد می‌دهد- همچنین برای مثال عرض می‌کنید که اگر تصمیم ریاست محترم وزراء عظام را در این قسمت صحیح بدانیم لازمه‌اش این است که کلیه شاهزادگان و رجال سابق که از بدو طفولیت یا بعداً دارای مناصب لشکری تا رتبه سرداری و امیر تومانی بوده بایستی جزو افراد قشونی و مستخدمین وزارت جنگ باشند در صورتی که اغلب هم فرمانفرما و والی بوده و در حوزه مأموریت هم از استعداد افواج محلی استفاده نموده و حفظ انتظامات محلی با همین‌گونه افراد بوده در صورتی که بر عکس کلیه این قبیل اشخاص در قانون استخدام کشوری مستخدم کشوری تشخیص و جزو متقاعدین وزارت داخله معرفی شده‌اند که عده آن‌ها زیاد و از جمله فرمانفرما- سردار کل- سپهدار- غیره غیره بنا به مراتب مزبور صدور حکم عادلانه از آن هیئت محترم مورد تقاضا است-

وکیل بلاواسطه [امضاء]

[ناخوانا]

[مهر] تاریخ ۱۳/۷/۲۸

ضمیمه دوسیه است

نمره ۹۸۷۴

۱۳/۷/۲۹

تاریخ: ۲۸/۹/۱۳۱۵
شماره: ۱۹۸۹۰۳

وزارت مالیه

اداره تقاعد کشوری

دایره -

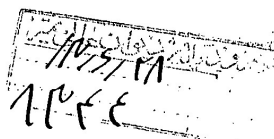
دیوان عالی تمیز

مراسله نمره ۷۶۴۰ مورخه پانزدهم شهریورماه ۱۳۱۳ دفتر آن دیوان محترم منضم نسخه ثانیه
عرض حال استخدای آقای میرزا جواد خان روشن ضمیر بوکالت از طرف آقای حاج محمد حسن خان صدری -
(۷۷ تقاعد) دایر پانک موکل مشارالیه با استناد سند خدمت نمره ۲۶۳۷۸ مورخه سوم شهریورماه ۱۳۰۸ خود را
منتظر خدمت کشوری و مشمول مقررات قانون استخدام دانسته در ۱۷ شهریور واصل جوابان تصدیح میدهد:
مطابق نعره خدمتی که ظهر آنرا آقای صدری امضا نموده اند و سواد صدق آن بضمیمه ارسال میشود
خدمات ایشان قبل از اجرای قانون استخدام بالاخص آخرین خدمت ایشان (ریاست فوج فریدن و چهارمحال)
خدمت لشکری بوده و اصولاً مستخدمین لشکری مشمول هیچیک از مقررات قانون استخدام نمیشوند و از تاریخ
اجرای قانون استخدام هم مصدر خدمتی واقع نشده اند و در نتیجه نمیتوانند از صندوق تقاعد که بمستخدمین
کشوری اختصاص دارد استفاده نمایند.

برقراری حقوق تقاعد درباره ایشان بشرح مرقومه نمره ۹۲۹۱ - ۲۸ بهمن ۱۳۰۸ ریاست محترم وزرا
عظام که سواد آن بضمیمه ارسال میشود مخالف قانون شناخته شده و بدلائل مندرجه در مرقومه مزبوره آقای -

صدری نمیتوانند مستخدم کشوری بوده و از مزایای قانونی این طبقه بهره مند شوند.

از طرف وزیر مالیه

۲۰۳
۱۳۱۵

[آرم شیر و خورشید]

ل-۵۵۱

وزارت مالیه

بتاریخ ۶/۲۸ ماه ۱۳۱۳

اداره تقاعد کشوری

نمره ۲۱۹۸۹ ضمیمه ۳

دایره-----

دیوان عالی تمیز

مراسله نمره ۷۶۴۰ مورخه پانزدهم شهریورماه ۱۳۱۳ دفتر آن دیوان محترم متضمن نسخه ثانی عرض حال استخدامی آقای میرزا جواد خان روشن ضمیر به وکالت از طرف آقای حاج محمدحسن خان صدری (۷۷ تقاعد) دایر به اینکه موکل مشارالیه به استناد سند خدمت نمره ۲۶۳۷۸ مورخه سوم شهریورماه ۱۳۰۸ خود را منتظر خدمت کشوری و مشمول مقررات قانون استخدام دانسته در ۱۷ شهریور واصل جواباً تصدیع می‌دهد:

مطابق تعرفه خدمتی که ظهر آنرا آقای صدری امضاء نموده‌اند و سواد مصدق آن به ضمیمه ارسال می‌شود خدمات ایشان قبل از اجرای قانون استخدام بالاخص آخرین خدمت ایشان (ریاست فوج فریدن و چهارمحال) خدمت لشکری بوده و اصولاً مستخدمین لشکری مشمول هیچ‌یک از مقررات قانون استخدام نمی‌باشند و از تاریخ اجرای قانون استخدام هم مصدر خدمتی واقع نشده‌اند و در نتیجه نمی‌توانند از صندوق تقاعد که به مستخدمین کشوری اختصاص دارد استفاده نمایند.

برقراری حقوق تقاعد درباره ایشان به شرح مرقومه نمره ۹۲۹۱-۲۸ بهمن ۱۳۰۸ ریاست محترم وزراء عظام که سواد آن به ضمیمه ارسال می‌شود مخالف قانون شناخته شده و به دلائل مندرجه در مرقومه مزبوره آقای صدری نمی‌توانند مستخدم کشوری بوده و از مزایای قانونی این طبقه بهره‌مند شوند.

از طرف وزیر مالیه

[امضاء سروری]

رياست وزراء

سواد تهرت هم
مورخه ۹ قوسر ۱۳۰۲
نمره ۱۰۷۰۴

هيئت وزراء در جلسه ۲ قوسر تذكوزئيل ۱۳۰۲ پيشنهاد وزارت ماليه نمره ۲۷۷۳۷ /
۶۶۱۵ را در باب سابقه خدمت وزارت جنك وزاندارمرى سابق ونظميه مطرح مذاكره قرار
داده نظريابينكه برلى خدمت بدولت چه در ادارات كشورى وجه در سلك نظام وجه
افتراقى نيافته و خدمت را در هراداره مساوى ويگان مي بينند ماده واحده ذيل را
تصويب مينمايند .

ماده واحده - سابقه خدمت هريك از صاحبمنصبان نظامي كه بطيب خاطر يا بقتضياتي
باداشتن اجازه وتصديق از وزارت جنك از خدمت نظام خارج و داخل خدمات كشورى شده
يا ميشوند همچنين سابقه خدمت در امنيه ونظميه جزو خدمات كشورى محسوبست . امضا
رضا - ذكاو الملك - محسن سليمان - محمود مدير الملك - عزالملك خدايار -
قاسم صوراسرافيل .

سواد مطابق با اصل است .

سواد تصویب‌نامه

مورخه ۹ قوس ۱۳۰۲

[نشان شیر و خورشید]

نمره ۱۰۷۰۶

ریاست وزراء

هیئت وزراء در جلسه ۲ قوس تنکوزئیل ۱۳۰۲ پیشنهاد وزارت مالیه نمره ۶۶۱۵/۲۷۷۳۷ را در باب سابقه خدمت وزارت جنگ و ژاندارمری سابق و نظمیه مطرح مذاکره قرار داده نظر به اینکه برای خدمت بدولت چه در ادارات کشوری و چه در سلک نظام وجه افتراقی نیافته و خدمت را در هر اداره متساوی و یکسان می‌بینند ماده واحده ذیل را تصویب می‌نمایند.

ماده واحده- سابقه خدمت هریک از صاحب‌منصبان نظامی که به طیب خاطر یا به مقتضیاتی با داشتن اجازه و تصدیق از وزارت جنگ از خدمت نظام خارج و داخل خدمات کشوری شده یا می‌شوند و همچنین سابقه خدمت در امنیه و نظمیه جزو خدمات کشوری محسوبست. امضاء

رضا- ذکاءالملک- محسن سلیمان- محمود مدیرالملک- عزالمالک- خدایار- قاسم

صوراسرافیل.

سواد مطابق اصل است

[امضاء]

[مهر]

درارت صید بایه

پیشاوند ۵۶ ۸۹ ۴ نفیقه و سه خدمت قاضی حضان صدر (احمد المظنه باین) دایره برقرار ایام تصدیق شده و در حق
حقوق قاعده دربار شاه را به لحاظ و با سراج به متصرفه و مدارک خدمت او معلوم شد که او این خدمت را در باب درج کردن
و چه حاصل بوده که در تاریخ ۲۳ سرطان ۱۲۹۸ شمسی فائده یافته و از آن تاریخ به بعد به معده خدمت شده و در قبال اجرای فائده
انگیزان کثیری حکم انتفاض خدمت از وزارت صید داده و باره او صادر گردیده که او در درون مقرر خدمت آن در کارخانه بتوان
مستقر گردد.

بنابر این موجب داده شد از تصدیق نامه ۳۲۱۵ سرخه ۹ مرداد ۱۳۰۲ تاریخ صیدی را منظر خدمت در کارخانه متعین
شاخت که اخیراً جزای مستخدمین آنها بوده و دست خدمتشان در آن کارخانه سادگی به معجز خدمات حاصل آورده است و در کارخانه
که صلاحیت ارتباطات صیدی را با آن بر طبق موازین تصویر نامه مزبور متعین تصدیق کرد و وزارت جنگ میباید
بعده پیگیری کند که در جریان این خدمت شاه را به لحاظ فائده که تطبیق مفاد تصویر نامه سرخه (۱۰۷۰۶) سرخه ۹ فروردین ۱۳۰۲
در باره او معلوم سازد - نظر به سادات معلوم شد که صدور خدمت کثیری برای شاه را به و تقاضای برقراری می چنین حقوق
تقاضای از خدمت متعین کثیری در باره او تطبیق با کدام قانون و سمرات هم نیست - نزد مدیر امور که مشهور
پیشاوند داشت در حق است محمداً اعاده شد - مستخدمین در این باره

سرور وزارت صید
۲۸ فروردین ۱۳۰۲

اداره تقاعد کشوری

ل-۵۵۲

[نشان شیر و خورشید]

(وزارت مالیه)

سواد مرقومه نمرة ۹۲۹۱ مورخه ۲۸ بهمن ۱۳۰۸ وزارت / اداره-
ریاست محترم وزراء عظام که اصل آن به نمرة ثبت شد
وزارت جلیله مالیه

پیشنهاد نمرة ۴۸۹۵۶ به ضمیمه دوسیه خدمت آقای محمدحسن خان صدری
(اجلال السلطنه سابق) دائر به برقراری ماهی یکصد و شصت و نه تومان دو قران حقوق تقاعد
درباره مشارالیه ملاحظه و با مراجعه به تعرفه و مدارک خدمت او معلوم شد که آخرین خدمت
مشارالیه ریاست فوج فریدن و چهارمحال بوده که در تاریخ ۲۲ سرطان ۱۳۹۸ شمسی خاتمه
یافته و از آن تاریخ به بعد نه مصدر خدمتی شده و نه قبل از اجرای قانون استخدام کشوری
حکم انتظار خدمتی از وزارت جلیله داخله درباره او صادر گردیده که او را در ردیف منتظرین
خدمت آن وزارتخانه به توان [ناخوانا] فرض کرد.

بنابراین به موجب ماده ۱ از تصویب نامه نمرة ۴۴۸۵ مورخه ۹ مهرماه ۱۳۰۲ آقای صدری
را منتظر خدمت وزارتخانه می توان شناخت که اخیراً جزو مستخدمین آنجا بوده و مدت
خدمتش در آن وزارتخانه معادل ربع مجموع خدمات دولتی او بوده است و وزارتخانه که
صلاحیت ارتباط آقای صدری را با آن بر طبق موازین تصویب نامه مزبور می توان تصدیق کرد
وزارت جنگ می باشد.

به علاوه هیچ گونه مدرکی در جزو دوسیه خدمت مشارالیه ملاحظه نشد که تطبیق مفاد
تصویب نامه نمرة (۱۰۷۰۶) مورخه ۹ قوس ۱۳۰۲ را درباره او ممکن سازد- نظر به این مقدمات
معلوم نشد که صدور سند خدمت کشوری برای مشارالیه و تقاضای برقراری یک چنین حقوق
تقاعد گزافی از صندوق تقاعد مستخدمین کشوری درباره او منطبق با کدام قانون و مقررات
دولتی است- لذا دوسیه امر که مشتمل بر پنجاه و هشت ورق است ممهوراً اعاده شد- محل
امضاء مهدی قلی هدایت
سواد مطابق اصل است

مهر ریاست وزرا

[امضاء] [مهر اداره تقاعد کشوری]

منابع

- افضل‌الملک، غلامحسین (۱۳۶۱). *افضل‌التواریخ*. به کوشش منصوره اتحادیه، سیروس سعدوندیان. تهران: نشر تاریخ ایران.
- جابری‌انصاری، محمد حسن (بی‌تا). *تاریخ اصفهان و ری*. [بی‌جا].
- سلیمانی، کریم (۱۳۷۹). *القاب قاجاریه*. تهران: نشر نی.
- شیبانی، میرزا ابراهیم (صدیق‌الممالک) (۱۳۶۶). *منتخب‌التواریخ*. تهران: انتشارات علمی.
- مصوبات مجلس، دوره ۱، ج ۱.
- معین، محمد (۱۳۸۲). *فرهنگ معین*. تهران: زرین.
- نراقی، حسن (۱۳۴۵). *تاریخ اجتماعی کاشان*. تهران: انتشارات مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی.
- نراقی، حسن (۱۳۶۴). *کاشان در جنبش مشروطه ایران*. تهران: انتشارات ایران.
- نوائی، عبدالحسین (۱۳۵۶). *فتح تهران*. تهران: بابک.

